

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในประเทศ เป็นนโยบายและเป้าหมายหนึ่งของรัฐบาลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าของประเทศให้เป็นฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสร้างอาชีพให้แก่ประชากรในท้องถิ่นเพื่อให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปัจจุบันประชากรที่อาศัยอยู่ตามชนบทยังประสบกับปัญหาความยากจน จากรายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในปี พ.ศ. 2547 ประชากรในประเทศมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเท่ากับ 4,401 บาท เมื่อพิจารณาถึงรายภาคจะเห็นได้ว่าภาคเหนือเป็นภาคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเท่ากับ 3,402 บาท (ตารางที่ 1) ซึ่งเป็นภาคที่ถือว่าประชากรมีรายได้ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภาคกลางและภาคใต้ สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากประชากรส่วนใหญ่ในภาคเหนือประกอบอาชีพทางการเกษตร ประสบกับปัญหาทางด้านปัจจัยทางด้านทรัพยากร การเกษตร เช่น แหล่งน้ำ ที่ดิน ขาดความอุดมสมบูรณ์ สภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบเกษตรกรรม จึงส่งผลให้ประชากรในภาคเหนือประสบกับปัญหารายได้ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับภาคกลางและภาคใต้

รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาโดยเริ่มจากภาคเกษตรก่อน เนื่องจากเป็นภาคเศรษฐกิจพื้นฐานที่สำคัญของประเทศ โดยแนวทางที่ภาครัฐพยายามสนับสนุนให้เกิดขึ้นคือ การส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดธุรกิจขึ้นในชุมชนเนื่องจากถือว่าชุมชนนั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลส่วนใหญ่ของประเทศ อีกทั้งเป็นการพัฒนาในระดับฐานราก (รากหญ้า) สามารถที่จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก และสามารถที่จะเสริมรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งได้ โดยการทำให้เศรษฐกิจชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้นเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งธุรกิจชุมชนนั้นจะเป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อันสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น โดยลักษณะการดำเนินธุรกิจชุมชนนั้นจะอาศัยปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก เหมาะสมกับวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน โดยโครงการหนึ่งที่รัฐบาล

จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ซึ่งจะเป็นการสร้างงานและรายได้ให้กับประชากรและชุมชนในท้องถิ่นนั้นคือ “โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” (One Tambon One Product: OTOP)

ตารางที่ 1 รายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนจำแนกตามภาคปี พ.ศ. 2547

ภาค	ขนาดของ ครัวเรือน โดยเฉลี่ย(คน)	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)		ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	
		ต่อครัวเรือน	ต่อคน	ต่อครัวเรือน	ต่อคน
ทั่วราชอาณาจักร	3.4	14,963	4,401	12,297	3,617
กรุงเทพมหานครและ 3					
จังหวัดรอบกรุงเทพฯ ^{1/}	3.2	28,135	8,792	21,716	6,786
กลาง ^{2/}	3.4	16,355	4,810	13,270	3,903
เหนือ	3.2	10,885	3,402	9,361	2,925
ตะวันออกเฉียงเหนือ	3.7	10,139	2,740	8,484	2,293
ใต้	3.7	14,469	3,911	12,891	3,484

หมายเหตุ: ^{1/}รวมจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานีและสมุทรปราการ

^{2/}ไม่รวมกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานีและสมุทรปราการ

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2547)

อย่างไรก็ดีจากการที่รัฐบาลใช้นโยบายเพื่อที่จะส่งเสริมให้ธุรกิจชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น การดำเนินธุรกิจของชุมชนต้องไม่มุ่งหวังเพียงด้านกำไรเพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่ควรที่จะมุ่งให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนดำรงไว้ซึ่งจิตสำนึกของชุมชนไว้ด้วย เช่น การที่ยังคงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว วัฒนธรรมและวิถีชีวิตยังคงเดิม โดยเมื่อใดที่ทางกลุ่มทำกำไรให้กับทางกลุ่มและยังคงมีจิตสำนึกต่อชุมชนได้จึงสามารถที่จะกล่าวได้ว่า ธุรกิจชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการดำเนินโครงการให้บรรลุเป้าหมายโดยให้ผลิตภัณฑ์มีตลาดรองรับจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีข้อมูลในด้านการผลิต การตลาด โอกาสทางการตลาด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์และมาตรการในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

หัตถกรรม ถือได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชนบทและอยู่คู่กับความเจริญทางวัฒนธรรมและสังคมไทยมาช้านาน โดยในระยะแรกหัตถกรรมเป็นเพียงการผลิตเพื่อใช้ภายในครัวเรือน โดยใช้แรงงานในครัวเรือนที่ว่างจากการทำการเกษตรเท่านั้น นอกจากจะเป็นการผลิตเพื่อใช้ภายในครัวเรือนแล้วยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนอีกทางหนึ่งด้วย โดยประชาชนที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในชนบทซึ่งจะมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและทำงานหัตถกรรมเป็นอาชีพรองหรืออาชีพเสริม

ผ้าฝ้ายเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยประเภทหนึ่งที่ทำกันในยามที่ว่างจากการทำการเกษตร คือ ทำไร่ ทำนา และอยู่คู่กับวัฒนธรรมและสังคมไทยมาช้านาน เพราะนอกจากเป็นการผลิตเพื่อใช้เองแล้วยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่งด้วย จากการสำรวจของกระทรวงพาณิชย์ ในปี พ.ศ. 2546 พบว่าผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายเป็น 1 ใน 10 ของสินค้าที่จัดว่าเป็นสินค้าที่มีอนาคต (อมรทิพย์, 2545:2) เพราะสามารถพัฒนาทำเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายและเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญกับชีวิตประจำวัน เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าห่ม ผ้าคลุมเตียง ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอและผ้ารองจาน เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศปีละหลายล้านบาท จากสถิติส่งออกสินค้าหัตถกรรมของกรมศุลกากรพบว่า ในปี พ.ศ. 2547 ผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศถึง 2,394.22 ล้านบาท (ตารางที่ 2) ถึงแม้ว่าแนวโน้มในการส่งออกที่ลดลงแต่ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก แต่ก็ยังทำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งที่ทำให้สินค้าหัตถกรรมจากผ้าฝ้ายได้รับความนิยม เพราะเป็นการผลิตที่ต้องอาศัยฝีมืออันปราณีตต้องใช้เวลาในการทอนาน ประกอบกับในปัจจุบันหลายฝ่ายหันมาให้ความสำคัญและใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมถูกทำลายเพราะมีการใช้สารเคมีในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆมากขึ้น ดังนั้นการใช้วัสดุธรรมชาติจึงเป็นกระแสนิยมในปัจจุบัน อีกทั้งยังส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกร (ผู้ผลิต) สามารถเรียนรู้ พัฒนา และควบคุมเทคโนโลยีด้วยตนเองได้ และยังส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกรเห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผ้าฝ้ายย่อมสืบทอดวิถีชีวิตของครัวเรือนเกษตรกร มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นที่น่าสนใจ ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในด้านการผลิตและเพื่อนำไปจำหน่ายให้แก่ผู้สนใจได้มากขึ้น

ตารางที่ 2 สถิติส่งออกผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

(หน่วย: ล้านบาท)

ประเภทหัตถกรรม	2544	2545	2546	2547
				(ม.ก.-ก.ย.)
ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหม	906.69	804.27	781.31	663.08
ผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้าย	3,436.70	3,223.94	3,077.10	2,394.22
เครื่องปั้นดินเผา	8,814.05	9,196.66	10,102.54	7,132
เครื่องทองลงหิน	6.41	5.20	8.17	5.91
เครื่องเงินและเครื่องถม	12,255.31	13,518.87	16,177.68	13,186.78
เครื่องรูปพรรณและเครื่องประดับ	34,878.58	32,476.89	33,568.42	25,720.13
ผลิตภัณฑ์พิวเตอร์	24.54	1.08	0.84	4.07
ผลิตภัณฑ์โลหะหล่อ	548.31	507.54	606.40	534.30
เพชรพลอยเจียรไน	9,003.52	8,964.04	7,451.99	6,778.26
เครื่องเงิน	9.58	14.99	14.76	7.18
เครื่องจักสาน	221.87	274.73	283.54	267.15
ผลิตภัณฑ์ไม้และไม้แกะสลัก	10,487.12	11,161.17	10,522.63	7,986.17
เครื่องเรือนไม้และเครื่องเรือนไม้แกะสลัก	18,087.05	19,716.40	19,903.22	16,297.19
เครื่องเรือนหวาย	881.17	1,081.62	1,377.87	1,251.58
สิ่งประดิษฐ์จักสาน	28.78	22.02	12.13	10.70
ตุ๊กตา	313.83	253.74	250.65	127.97
กระดาษสา	477.96	612.86	1,594.90	1,245.79
เครื่องหนัง	9,534.52	8,197.67	7,305.37	5,514.14
ดอกไม้และผลไม้ประดิษฐ์	1,703.37	1,455.50	1,237.49	838.24
ร่มกระดาษ	3.02	4.31	5.42	4.51
ผลิตภัณฑ์จากหอยมุก	196.91	185.49	551.20	462.44
ภาพเขียน รูปแกะสลัก	50.70	22.46	163.22	29.64
ผลิตภัณฑ์เสื่อ	30.86	37.40	31.49	27.46
พรมทอมือ	122.32	96.94	82.63	81.46
เทียน	656.32	766.42	900.75	711.90
รวม	112,679.49	122,602.21	116,011.72	91,282.27

ที่มา: กรมศุลกากร (2547)

จากการศึกษาเบื้องต้นจากเอกสารต่างๆ พบว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือที่มีชื่อเสียงในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายเนื่องจากผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของจังหวัดเชียงใหม่ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สวยงามและมีลวดลายที่ทันสมัยเป็นที่ดึงดูดใจของผู้บริโภค อีกทั้งมีความรู้ความชำนาญในเรื่องการทอผ้าเป็นอย่างดี โดยได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรบรรพบุรุษ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายในจังหวัดเชียงใหม่มีมากมายหลายกลุ่ม ทั้งที่ดำเนินการในลักษณะของกลุ่มเอกชน กลุ่มสหกรณ์หรือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น แต่จากการสนับสนุนและส่งเสริมของภาครัฐให้มีการพัฒนาประชากรในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาให้โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเข้มแข็งขึ้น

แหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่มีหลายแห่ง เช่น ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง, ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง, ตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด, ตำบลงันตน อำเภอดอยเต่า, ตำบลสะลวง อำเภอแมริม เป็นต้น โดยเฉพาะ ด.ดอยแก้ว อ.จอมทอง จัดได้ว่าเป็นแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายที่มีขนาดใหญ่และมีชื่อเสียงในเรื่องผ้าฝ้ายทอมือ เนื่องจากผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และคงความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีทำให้ผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้ว ได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP Product Champion) จากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ว่าเป็นกลุ่มที่ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับสามดาวประจำปี พ.ศ. 2546 และระดับสี่ดาวประจำปี พ.ศ. 2547 โดยได้มีการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายทั้งแบบย้อมสีธรรมชาติและย้อมสีสังเคราะห์ในหลายรูปแบบ อาทิ เช่น ผ้าอเนกประสงค์ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ผ้ารองจาน ผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น กลุ่มทอผ้าบ้านดอยแก้วได้มีการจัดตั้งและดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน โดยในปีปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 18 ราย และถือเป็นตัวอย่างอันดีของการรวมตัวของแม่บ้านครัวเรือนเกษตรกรที่มาร่วมกันใช้ทักษะแรงงาน และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกันผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและเป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามจากการที่ทางกลุ่มได้ดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายมาเป็นระยะเวลานานเกือบ 10 ปี แต่ปรากฏว่ายังไม่ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องของต้นทุน ผลตอบแทน ปัญหาและอุปสรรคของการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายรวมทั้งการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จึงควรที่จะต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงต้นทุนการผลิต ผลตอบแทน สถานการณ์ด้านการผลิตและการตลาด ปัญหาและอุปสรรคต่างๆของกลุ่มทอผ้าดังกล่าว ตลอดจนศึกษาผลการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว รวมทั้งศึกษาถึงช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายเพื่อพิจารณาหาตลาดของกลุ่ม รวมถึงการแสวงหาตลาดใหม่ๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้ทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนหาแนวทางและวางแผนเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วมีการพัฒนาในด้านการผลิตและการตลาดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวจะนำมาซึ่งการสร้างงานและสร้างรายได้ กระจายรายได้สู่ชุมชน การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรให้ดีขึ้นและยังเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของครัวเรือนสมาชิกในกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว
2. ศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว
3. ศึกษาถึงการจัดจำหน่ายและวิธีการกระจายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย
4. ศึกษาถึงผลของการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย
5. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วที่ดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้ทำให้ทราบถึงข้อมูลทางด้านการผลิต และการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายรวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ทางกลุ่มทอผ้าสามารถนำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ตลอดจนกลยุทธ์ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคไปปรับใช้กระบวนการผลิต การตลาดและการดำเนินงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว นอกจากนี้ภาครัฐและภาคเอกชนยังสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ทำจากฝ้ายได้อีกด้วย

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษานี้อาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการสำรวจโครงการการศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายในปี พ.ศ. 2548 ทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด โดยทางด้านการผลิตนั้นจะเป็นข้อมูลที่ได้จากครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว ต.คอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายคือ ผ้าอเนกประสงค์ ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมไหล่และผ้าพันคอ ทั้งในกรณีข้อมสี่ธรรมดาและกรณีข้อมสี่สังเคราะห์ โดยในกรณีข้อมสี่ธรรมดาสมาชิกกลุ่มข้อมสี่โดยใช้เปลือกไม้ รากไม้ และใบไม้ต่างๆ ที่หาได้ในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบในการให้สีธรรมชาติ ส่วนทางด้านการตลาดนั้นจะทำการศึกษาถึงช่องทางการตลาดและสถานการณ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายปี พ.ศ. 2548 จากพ่อค้าคนกลางที่ซื้อสินค้าจากกลุ่ม และผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยและเหตุผลของการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

วิธีการศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิ(Secondary Data) โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสำรวจโครงการการศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย ของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว ต.คอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ เนื่องจากกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่ผลิตภัณฑ์ฝ้ายได้ รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับสามดาวประจำปี พ.ศ. 2546 และระดับสี่ดาวประจำปี พ.ศ. 2547 ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งโครงการ การการศึกษาความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายได้มีการออกแบบสอบถามทั้งหมด 3 ชุดด้วยกันคือ สมาชิกในกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว ต.คอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ พ่อค้าคนกลาง และผู้บริโภคน

1.1 กลุ่มผู้ผลิต ทำการสัมภาษณ์สมาชิก ประธานกลุ่มและคณะกรรมการบริหารงาน กลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วรวมทั้งรวม 18 ราย

1.2 พ่อค้าคนกลาง ที่ซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้ว จำนวน 1 ราย

1.3 ผู้บริโภค โดยได้ศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย โดยโครงการฯได้เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภค ซึ่งเน้นผู้ที่ให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถาม โดยในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคจำนวน 100 ตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่หนึ่งผู้บริโภคทั่วไปที่สนใจผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมจากฝ้ายจำนวน 50 ตัวอย่าง และประเภทที่สองผู้บริโภคที่สนใจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจาก ฝ้ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วจำนวน 50 ตัวอย่าง ถึงมูลเหตุและปัจจัยใดที่มีผลต่อการตัดสินใจ ซื้อตามงานแสดงสินค้าต่างๆ เช่น ที่ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพคอารีนา เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี ที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ และที่อาคารแสดงสินค้า กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีการจัดงานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นทำให้ผู้บริโภคที่มีความสนใจและต้องการซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายเป็นจำนวนมาก อีกทั้งทางกลุ่มทอผ้าบ้าน คอยแก้วได้มาร่วมงานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ด้วยเช่นกัน

2. ข้อมูลทุติยภูมิทั่วไป ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย ตลอดจนข้อมูลทางด้านสถิติที่หน่วยงานราชการได้เก็บ

รวบรวมไว้เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นต้น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

1. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในการอธิบายถึงสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสมาชิกในกลุ่มทอผ้ารวมถึงกระบวนการผลิตจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยอาศัยวิธีการทางสถิติมาใช้ เช่น การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละและแสดงตารางประกอบคำอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย เป็นต้น เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจัดกิจกรรมการผลิต พัฒนาการผลิตและการตลาดของกลุ่ม

2. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จะใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด โดยใช้สถิติเชิงปริมาณ(Quantitative Analysis)ซึ่งในการวิเคราะห์จะแยกวิเคราะห์ต้นทุนการผลิออกเป็นต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย ตลอดจนผลตอบแทนในรูปของกำไร อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนโดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายดังนี้

2.1 โครงสร้างต้นทุน

โดยในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายครั้งนี้จะวิเคราะห์ในลักษณะเฉลี่ยต่อหน่วย ดังนั้นโครงสร้างของต้นทุนสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1.1 ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) ในการศึกษาเกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายมีรายละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนคงที่ดังนี้

ก. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์คงทนที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายจัดได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นต้นทุนซึ่งประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาของ กี่ทอผ้า กระสวย เป็นต้น การคำนวณหาค่าเสื่อมราคาจะใช้วิธีเส้นตรง (Straight Line Method) จากสูตร

$$\text{ค่าเสื่อมราคา} = \frac{\text{มูลค่าที่ซื้อ} - \text{มูลค่า ณ สิ้นปีที่ใช้งาน}}{\text{อายุการใช้งาน}}$$

จากสูตรสามารถคำนวณค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การผลิต ดังนี้

$$\text{ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ทอผ้า (ต่อหน่วย)} = \frac{\text{ค่าเสื่อมราคาต่อปี} \times \text{ชั่วโมงการทำงานต่อหน่วย}}{\text{ชั่วโมงการทำงานต่อปี}}$$

ข. ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนในอุปกรณ์คงทน เป็นค่าเสียโอกาสที่คิดจากเงินลงทุนในการใช้ปัจจัยคงที่ต่างๆ โดยคิดในอัตราร้อยละ 1.75 ต่อปี ตามอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2547 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2547) ทั้งนี้สมมติให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์เป็นผลตอบแทนต่ำสุดที่ผู้ลงทุนจะได้รับ สูตรในการคำนวณค่าเสียโอกาสเงินลงทุนในอุปกรณ์คงทนต่อหน่วยการผลิตนั้นคือ

$$\text{ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนอุปกรณ์ (ต่อหน่วย)} = \frac{(\text{ราคาซื้ออุปกรณ์} + \text{มูลค่าซาก}) \times \text{อัตราค่าเสียโอกาสต่อปี (\%)}}{2} \times \frac{\text{จำนวนวันที่ทอผ้าต่อหน่วย}}{365}$$

2.1.2 ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังนี้

ก. ค่าแรงงาน ได้แก่ ค่าแรงงานในการซื้อสัตว์ธรรมชาติ ค่าแรงงานในการเตรียมเส้นด้ายยืน ค่าแรงงานในการเตรียมเส้นด้ายพุ่งและค่าแรงงานในการทอผ้า เป็นต้น โดยค่าแรงงานต่างๆ ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วนั้น จะเป็นต้นทุนที่เป็นต้นทุนทั้งหมด เนื่องจากทางกลุ่มได้ใช้วิธีจ้างให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ทำงานในขั้นตอนต่างๆ ซึ่งค่าแรงงานนี้จะแยกตามกระบวนการผลิตที่ทำ โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมเส้นด้ายยืน การ

เตรียมเส้นด้ายพุ่ง การย้อม เป็นต้น โดยใช้อัตราค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยในท้องถิ่นเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ (1 วันเท่ากับ 8 ชั่วโมง) ซึ่งจะคิดค่าจ้างแรงงานออกมาในลักษณะเฉลี่ยต่อหน่วย โดยมีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\text{ค่าแรงงานในการเตรียมด้ายต่อหน่วย} = \frac{\text{ปริมาณเส้นฝ้ายที่ใช้ต่อผืน (กก.)} \times \text{อัตราค่าจ้างต่อวัน (บาท)}}{\text{ปริมาณเส้นฝ้ายในการเตรียมต่อวัน (กก.)}}$$

ข. ค่าเส้นฝ้าย ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สำคัญในการผลิตเนื่องจากเกษตรกรไม่ได้มีการปลูกฝ้ายไว้ใช้เองในการผลิต ดังนั้นค่าเส้นฝ้ายจึงเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินทั้งหมดซึ่งได้แก่ ค่าเส้นด้ายพุ่งและค่าเส้นด้ายยืน โดยมีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\text{ค่าเส้นฝ้ายเฉลี่ยต่อหน่วย} = \text{ปริมาณเส้นฝ้ายที่ใช้เฉลี่ยต่อผืน (กก.)} \times \text{ราคาเส้นฝ้าย (บาท/กก.)}$$

ค. ค่าสีย้อม เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงินและเป็นตัวเงิน สำหรับกรณีการย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีธรรมชาติ ถ้าเกษตรกรสกัดมาจากเปลือกไม้ รากไม้ และใบไม้ต่างๆ ที่หาได้ในท้องถิ่นก็เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน แต่ถ้าเกษตรกรต้องซื้อเปลือกไม้จากชาวบ้านก็เป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน สำหรับกรณีการย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีสังเคราะห์ เกษตรกรจะใช้สีสังเคราะห์มาย้อมเส้นฝ้าย ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน โดยมีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\text{ค่าสีย้อมเฉลี่ยต่อหน่วย} = \frac{\text{ปริมาณฝ้ายที่ใช้ต่อผืน (กก.)} \times \text{ราคามูลค่าเปลือกไม้ในการย้อมต่อครั้ง (บาท)}}{\text{ปริมาณฝ้ายที่ย้อมต่อครั้ง (กก.)}}$$

(กรณีย้อมสีธรรมชาติ)

$$\text{ค่าสีย้อมเฉลี่ยต่อหน่วย} = \frac{\text{ปริมาณฝ้ายที่ใช้ต่อผืน (กก.)} \times \text{ราคาของสีที่ใช้ในการย้อมต่อครั้ง (บาท)}}{\text{ปริมาณฝ้ายที่ย้อมต่อครั้ง (กก.)}}$$

(กรณีย้อมสีสังเคราะห์)

ง. ค่าวัสดุอื่นๆ ประกอบด้วยวัสดุสิ้นเปลืองที่ใช้เพื่อการผลิตและหรือการย้อมซึ่งใช้แล้วหมดไป ได้แก่ ค่าเชื้อเพลิง ค่าฟืน ค่าเกลือ ค่าสารส้ม ค่าแพบ ค่าน้ำยาปรับผ้านุ่ม ซึ่งจัดได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน โดยมีวิธีการคำนวณดังนี้

ค่าวัสดุอื่นๆเฉลี่ยต่อหน่วย= $\frac{\text{ปริมาณฝ้ายที่ใช้ต่อผืน(กก.)}\times\text{ราคาของวัสดุที่ใช้ในการย้อมต่อครั้ง(บาท)}}{\text{ปริมาณฝ้ายที่ย้อมต่อครั้ง(กก.)}}$

จ. ค่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนที่เกษตรกรจ่ายไปเพื่อซื้ออุปกรณ์ในการย้อมผ้าฝ้ายได้แก่ กระดาษ ถังน้ำ เตาต้มสี กระทะ เป็นต้น โดยมีวิธีการคำนวณดังนี้

ค่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต= $\frac{\text{ปริมาณฝ้ายที่ใช้ต่อผืน(กก.)}\times\text{ค่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตในรอบปี(บาท)}}{\text{เฉลี่ยต่อหน่วย}}$ ปริมาณฝ้ายที่ใช้ในรอบปี(กก.)

ข. ค่าเสียโอกาสของเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินการผลิต ซึ่งเป็นค่าเสียโอกาสที่เกิดจากการนำเงินมาลงทุนในการทอผ้าฝ้ายแทนการทำกิจการอื่น ในที่นี้ตั้งข้อสมมุติไว้ว่า ถ้าเกษตรกรไม่นำเงินไปลงทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายแล้ว ก็จะต้องนำเงินไปฝากธนาคาร โดยใช้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2547 ในอัตราร้อยละ 1.75 ต่อปี (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2547) ซึ่งถือว่าเป็นผลตอบแทนต่ำสุดที่ผู้ลงทุนควรจะได้รับ

2.2 ผลตอบแทน

2.2.1 รายได้ หมายถึง รายรับที่เกษตรกรได้รับจากการประกอบอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้ที่เกิดจากการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย

2.2.2 กำไร หมายถึง ผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับหลังจากหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งเป็นผลตอบแทนจากการที่เกษตรกรลงทุนลงแรงไปในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย ดังนั้นเพื่อเป็นการให้เห็นถึงผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับ การศึกษาผลตอบแทนจึงได้แบ่งการวิเคราะห์กำไรเฉลี่ยต่อหน่วยออกเป็น 3 ลักษณะ และมีวิธีคำนวณดังนี้

ก. กำไร คือผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับหลังจากการนำรายได้หักด้วยต้นทุนการผลิตทั้งหมด โดยต้นทุนการผลิตทั้งหมดประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน กำไรคำนวณได้ดังนี้

กำไร = รายได้ - ต้นทุนการผลิตทั้งหมด

ข. รายได้สุทธิ คือส่วนที่เหลือหลังจากการนำรายได้หักด้วยต้นทุนผันแปรทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนการผลิตผันแปรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยรายได้สุทธินี้ใช้ในการพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อกำไรในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงในราคาขาย โดยรายได้สุทธिकำนวณได้ดังนี้

รายได้สุทธิ = รายได้ - ต้นทุนผันแปรทั้งหมด

ค. รายได้เหนือต้นทุนเงินสด คือส่วนที่เกษตรกรได้รับหลังจากการนำรายได้หักด้วยต้นทุนการผลิตทั้งหมดที่เป็นตัวเงิน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ที่เป็นตัวเงินและต้นทุนผันแปรที่เป็นตัวเงิน ซึ่งต้นทุนที่เป็นตัวเงิน คือต้นทุนที่เกษตรกรได้จ่ายเงินสดหรือเงินเชื่อไปเพื่อปัจจัยการผลิต รายได้เหนือต้นทุนเงินสดคำนวณได้ดังนี้

รายได้เหนือต้นทุนเงินสด = รายได้ - ต้นทุนการผลิตที่เป็นตัวเงินทั้งหมด

นอกจากนี้ ยังมีการวัดถึงประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยในการผลิตที่ลงทุนไปในการผลิตแล้วให้ผลตอบแทนคืนมาเท่าใดหลังจากมีการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของเกษตรกร ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาถึงผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตด้วยกัน 3 วิธี ดังนี้

1. ผลตอบแทนแรงงานต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท เป็นการนำเอาต้นทุนรวมทั้งหมดยกเว้นต้นทุนค่าแรงงานในการทอ
2. ผลตอบแทนแรงงานต่อชั่วโมงการทำงาน เป็นการนำเอาผลตอบแทนแรงงานต่อหน่วยหารด้วยชั่วโมงการทำงานในการผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทในการผลิตแต่ละหน่วยการผลิต
3. ผลตอบแทนต่อทุน เป็นการวัดถึงประสิทธิภาพการลงทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายของกลุ่มทอผ้า โดยมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$\text{อัตรากำไรต่อต้นทุน} = \frac{\text{กำไร (ขาดทุน)} \times 100}{\text{ต้นทุนรวม}}$$

แสดงให้เห็นว่าจากการลงทุนทั้งหมด ทั้งต้นทุนที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินในการผลิต ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายไปทั้งหมด 100 บาท จะสามารถสร้างกำไร (ขาดทุน) ให้แก่กลุ่มทอผ้าได้เท่าใดในแต่ละผลิตภัณฑ์

3. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จะศึกษาถึงการจำหน่ายและการกระจายสินค้าของกลุ่ม โดยจะเป็นการแสดงถึงลักษณะการกระจายผลผลิตจากผู้ผลิตไปจนถึงผู้บริโภค และในการศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคถึงสาเหตุของการใช้ เกณฑ์ในการตัดสินใจซื้อ และความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย จะใช้วิธีการวิเคราะห์แบบสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งใช้สเกลให้คะแนนถึงความพอใจในการบริโภคผลิตภัณฑ์

4. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การศึกษาถึงผลการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าบ้านคอยแก้วในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้ายจะใช้แบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) โดยมุ่งที่จะประเมินบริบทของกลุ่ม ปัจจัยเข้าของกลุ่ม กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มและปัจจัยออกของกลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การประเมินบริบทของกลุ่ม (Context evaluation) เป็นการประเมินบริบทภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การรวมกลุ่ม โดยจะพิจารณาจากสถานะทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน สถานะการรวมกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในอดีต ความต้องการการรวมกลุ่มของสมาชิก ความคุ้นเคยรู้จักกันของสมาชิก และความสะดวกของการคมนาคมเข้าสู่ที่ทำการกลุ่ม

4.2 การประเมินปัจจัยเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและเพียงพอของทรัพยากร โดยพิจารณาจากบุคลากรหรือสมาชิกกลุ่ม เงินทุนดำเนินงานของกลุ่ม วัตถุดิบในท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่(ที่ทำการกลุ่ม) และการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การประเมินประสิทธิภาพปัจจัยเข้าจะทำให้ทราบว่า ปัจจัยเข้าต่างๆของกลุ่มเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด

4.3 การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยพิจารณาจากการบริหารงานของกลุ่ม ความเป็นผู้นำของประธานกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การประเมินกระบวนการจะทำให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับข้อบกพร่องของการดำเนินงาน ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้กระบวนการในการดำเนินงานของกลุ่มในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.4 การประเมินปัจจัยออก (Product evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ โดยพิจารณาจากการตอบสนองต่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ผลประโยชน์ที่สมาชิกของกลุ่มได้รับ ได้แก่ การมีผลิตภัณฑ์หลักที่เป็นที่ต้องการของตลาด การมีการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และการมีแหล่งจำหน่ายผลผลิต

5. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 จะใช้วิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) การวิเคราะห์ SWOT ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากฝ้าย